

ארבעים שנים שהלכו ישראל במדבר, שום לכלוף וטנוף לא היה בתוך העננים בפנים. ועל זה צאן ובקר שהיו אוכלים עשב היו בחוץ, וכל אותם ששומרים אותם.

אמר רבי אלעזר, אבא, אם כך, אותם ערב רב לא היו אוכלים מן המן? אמר לו, ודאי כך הוא, אלא רק מה שנותנים להם ישראל, כמי שנותן לעבדו. וממה היו אוכלים? מתמצית, מה שנשאר אחר הרחים, פסלת. והכתוב מכריז ואומר, (שם טו) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה. בני ישראל, ולא אחרים. ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא, ולא שאר הערב רב, צאן ובקר שהיו בנייהם.

עד עכשו היו כנועים אותם ערב רב, ועכשו עמדו ורצו מעשה לחזק את הצד האחר, ואמרו, או נהיה כלנו עם אחד ונהיה בכלל עמכם, או שיהיה לנו מי שילך לפנינו כמו שהולך אלהיכם לפניכם. אמר אהרן, חס ושלום שאלה ישפתפון בעם הקדוש להיות הפל פלל אחד, ולא יתערבו העם הקדוש בעם הזה בכלל אחד, אלא טוב להפרידם מתוך העם הקדוש עד שיבא משה.

ואהרן התפון לטוב, אלא שהיו רבים מישראל שהשתתפו עמהם בלב. ומשום כך, כשבא משה, הצטרף לברר וללפן את העם הקדוש מאותו חטא, והשקה אותם השקיה, עד שפלים נבררו ולא נשארה בהם פסלת כלל.

אמר להם אהרן, פרקו נזמי הזבח. וכי לא היה להם זבח אחר? אלא אמר אהרן, בעוד שיש להם קטטה עם בנייהם ונשייהם, יתעכבו, ובין כך יבא

ממשריתא, לבתרייתא. ותא חזי, כל אינון ארבעין שנין דקא אזלו ישראל במדברא, שום לכלוכא וטנופא לא הוה גו ענני לגו. ועל דא עאני ותורי דהו אכלי עשב לבר הו, וכל אינון דנטרי לון.

אמר רבי אלעזר, אבא, אי הכי אינון ערב רב לא הו אכלי מן מנא. אמר ליה ודאי הכי הוא. אלא מה דיהבין לון ישראל, כמאן דיהיב לעבדיה. וממה הו אכלי. מתמצית, מה דאשתאר מבתר ריחיא, פסולת. וקרא אכריז ואמר, (שמות טו) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה. בני ישראל, ולא אחרא. ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא, ולא שאר ערב רב, עאני ותורי, דהו בנייהו.

עד השתא, הו אתפפיין אינון ערב רב והשתא קמו ובעו עובדא, לאתקפא לסטרא אחרא. אמרו, או נהא כלנא עמא חדא, ונהוי בכללא עמכון, או יהא לן מאן דיהו קמנא, כמה דיהו אלהכון קמיכון. אמר אהרן, חס ושלום דאלין ישפתפון בעמא קדישא, למהוי פלא כללא חדא, ולא יתערבון עמא קדישא בעמא דא, פללא חדא, אלא טב איהו לאפרשא לון מגו עמא קדישא, עד דיייתי משה.

ואהרן לטב אתפון, אלא סגיאין הו מישראל דאשתתפו בהדייהו בלבא. ובגין כך, פד אתא משה, אצטריף לבררא וללבנא לעמא קדישא מההוא חובא, ואשקי לון שקיו, עד דאתברירו (דף קצ"ב ע"א) פלהו ולא אשתאר בהו פסולת כלל.

אמר לון אהרן, (שמות לב) פרקו נזמי הזבח, וכי לא הוה לון דהבא אחרא. אלא אמר אהרן, בעוד דאית לון קטטה בבנייהו

מִשֶׁה. בֹּא וּרְאֵה, שְׁנִינוּ קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסִפְפַּחַת בְּכֶשֶׁר הַחִי, כָּל שֶׁכֶּן אֵלֶּה שְׁלֵא הָיוּ גֵּרִים כְּרֵאוּי. מֵה הֵם עָשׂוּ? וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעַם אֶת נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם. כִּמְהָ אֲלָפִים וּרְכֻבוֹת הָיוּ מִנְזַמְיָהוּן שָׁם.

מֵה כְּתוּב? וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אוֹתוֹ בַּחֲרֹט וְגו'. אֲהַרֹן לֹא נִשְׁמַר מֵאוֹתָם שְׁנֵי חֻכְמִים שֶׁהָיוּ כְּרֵאוּשֵׁיהֶם שֶׁל אוֹתוֹ עָרַב רַב, אֶחָד מֵהֶם הָיָה לְפָנָיו, וְהָאֲחֵר הָיָה עוֹשֶׂה בְּכֻשָׁפִים. כִּיּוֹן שֶׁשְׁנֵיהֶם הִתְעַצְּפוּ כְּפֶאֱדָה, לְקַחוּ אֶת אוֹתוֹ זֶהָב, (אֲחָד) שְׁנֵי שְׁלִישׁ בִּיד אַחַת, וְשְׁלִישׁ בִּיד הָאַחֲרָת. מִשּׁוּם שֶׁכָּף צָרִיף בְּאוֹתוֹ מִיֵּן שֶׁל כְּשׁוּף.

בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר, אִי חֲסִיד קְדוֹשׁ, אֲהַרֹן מְשׁוּחַ שֶׁל הָאֵל הַגְּדוֹל, בְּחִסְדוֹתָיִךְ נִפְלוּ כִּמְהָ מֵהָעַם הַקְּדוֹשׁ, וְאַתָּה לֹא הָיִיתָ יוֹדֵעַ לְהַשְׁמֵר. מֵה עָשׂוּ? כְּשֶׁהִגִּיעוּ שֵׁשׁ שְׁעוֹת וְהַיּוֹם הָיָה בְּמִשְׁקַל, לְקַחוּ אֶת אוֹתוֹ זֶהָב שֶׁפָּרְקוּ מֵאַזְנֵיהֶם. מֵה הִטְעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁצָּרִיף לְעִשׂוֹת כְּשׁוּף, לֹא מִתְבַּקֵּשׁ לְחוּס עֵינָיו עַל מִמּוֹן. וְהֵם אוֹמְרִים, הַשְׁעָה עוֹמְדָת לְנוּ, אִם אֵינָנו מְעַכְבִּים. זֹו אֵינָה שְׁעָה לְחוּס עַל הַזֶּהָב. מִיָּד - וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעַם. מֵה זֶה וַיִּתְּפְּרוּ? כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מַלְכִּים א-יט) מִפָּרֶק הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים, שֶׁהִשְׁחִיתוּ וְשִׁבְרוּ אֶת אֲזַנֵּיהֶם. בְּכָה כְּמִקְדָּם וְאָמַר, אִי עִם קְדוֹשׁ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבִכְיָה וְאָמַר, (שְׁמוֹת בֵּא) וְהִגִּישׁוּ אֲדָנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְגו'. הָרִי פְּרִשׁוּהָ הַחֲבָרִים, הָאֲזָן שֶׁשְׁמַעָה בְּסִינֵי (וַיִּקְרָא בֵּה) כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגו', וְהוּא פָּרַק עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם

וּבִנְשִׁייהוּ, יִתְעַכְּבוּן, וּבִיָּן כֶּף יִיתִי מִשֶׁה. תֵּא חֲזִי, תִּנְיֵן קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסִפְפַּחַת בְּכֶשֶׁר הַחִי, כָּל שֶׁכֶּן אֵלֶּיךָ, דִּלָּא הָוֹ גֵּרִים כְּדָקָא יֵאוּת. אֵינּוֹן מָה עֲבָדוּ. וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעַם אֶת נִזְמֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם. כִּמְהָ אֲלָפֵי וּרְכֻבוֹן הָוֹ מִנְזַמְיָהוּן תַּמָּן.

מֵה כְּתִיב, וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אוֹתוֹ בַּחֲרֹט וְגו'. אֲהַרֹן לֹא אֶסְתַּמֵּר, מֵאֵינּוֹן תַּרְיִן חֲפִימִין, דִּהוּוּ בְּרִישֵׁיהוֹן דִּהֵהוּא עָרַב רַב. חַד מִנְיֵיהוּ הָוֹה קָמִיה, וְאַחֲרָא הָוֹה עֲבִיד בַּחֲרֹשׁוּי. כִּיּוֹן דִּתְרוּוִייהוּ אֲתִייעֵטוּ כְּחֲדָא, נִטְלוּ הֵהוּא דִּהָבָא, (חַד) תַּרְיִן שְׁלִישֵׁי בִידָא דְחַד, וְשְׁלִישׁ בִּידָא דְאַחֲרָא. בְּגִין דִּהֲכִי אֲצִטְרִיף בִּהֵהוּא זֵינָא דְחֲרֹשָׁא.

בְּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר אִי חֲסִידָא קְדִישָׁא, אֲהַרֹן מְשִׁיחָא דְאַלְהָא רַבָּא, בְּחִסְדוֹתָיִךְ נִפְלוּ כִּמְהָ מֵעַמָּא קְדִישָׁא. וְאַנְתָּ לֹא הָוִית יָדַע לְאַסְתַּמְרָא. מֵהוּ עֲבָדוּ. כִּד מְטוּ שִׁית שְׁעֵתִין, וַיּוֹמַר הָוֹה בְּמִתְקָלָא, נִטְלוּ הֵהוּא דִּהָבָא דְפָרִיקוּ מֵאוֹדְנֵיהוֹן. מָאִי טַעְמָא. בְּגִין דְּמֵאֲן דְּאַצְטְרִיף לְמַעַבְדַּ חֲרֹשָׁא, לֹא בְּעֵי לְמִיחַס עֵינָיו עַל מְמוֹנָא. וְאֵינּוֹן אֲמָרִי, שְׁעֵתָא קִימָא לָךְ, אִי אֲנִן לֹא מְעַכְבִּין. לָאוּ שְׁעֵתָא לְמִיחַס עַל דִּהָבָא, מִיָּד וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעַם. מָאִי וַיִּתְּפְּרוּ. כִּמְהָ דְאַתָּה אָמַר (מַלְכִּים א יט) מִפָּרֶק הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים, דְּחִבִּילוּ וְתִבְרוּ אוֹדְנֵיהוּ. בְּכָה כְּמִלְקָדְמִין וְאָמַר אִי עַמָּא קְדִישָׁא אִי עַמָּא קְדִישָׁא, דִּקְוִדְשָׁא בְּרִיף הוּא.

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבִכְיָה, וְאָמַר, (שְׁמוֹת בֵּא) וְהִגִּישׁוּ אֲדָנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְגו'. הָא אוּקְמוּהָ חֲבָרִיָּא, אֲזָן דְּשְׁמַע בְּסִינֵי, (וַיִּקְרָא בֵּה) כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגו'. וְאִיהוּ פְּרִיק עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם מְעַלְיָה, וְזִבִּין גְּרַמִּיהָ לְאַחַר, תַּרְצַע. וְאֵלֶּיךָ חֲיִיבָא רְשִׁיעִין,